

Érkezett: 19.15. év... máj... hó 8. n.

szám: 14219 Csoportszám:

V. SZÁM.

1915. III. 1.

XI. ÉVFOLYAM

A TERMÉSZET.

Dr. LENDL ADOLF
és Dr. MÁRKUS JENŐ

közreműködésével szerkeszti RAITSITS EMIL.

Kiadja: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE.

Előfizetési ára egy évre 8 K, félévre 4 K.*.... Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Egyes szám a „Mi Ujság az Állatkertben” című melléklettel együtt 40 fillér.

Kicsiny világ nagy dolgai.

Írta: Garády Viktor.

Ragyogó szép álma boldog gyermekkorunknak...

Az udvaron, a kút mellett, kis gödör. Benne zavaros víz. A vízen valami apró fadarabkát bökdösünk ide-oda. Szemünk örömmámorban úszik, arcunk boldogan mosolyog. Képzletünk titáni dolgokat varázsol elébünk. A kis tócsa a véghetetlen nagy óceán, az ő háborgó hullámaival. A faforgács pedig a világ leghatalmasabb páncélos hajója, amely épp akkor indult hódító útjára.

Ez a boldog álmvilág, ezek a káprázatos képek jutnak az eszembe, valahányszor a természet örökkévaló titkát kutatom. Mert bizony most is csaknem olyanformán állunk a világgal. Akkor hevülekeny képzeletünk varázsolta a kis világból nagy dolgokat, most azonban kutató elménk keres és lát nagy dolgokat a kis világban.

Erről a kis világról szeretnék most egyet-mást elmondani. Ime mindjárt az egyik képviselője. Ha szabad, be is mutatom... Apró kis bogárka. Mindössze csak öt milliméter hosszú. Az alakja tojásdad, a színe fekete. A testét csikos barna szőrök fődik. Különösen szembeötlő a torán levő fehér folt, valamint a szárnyfedőkön látható világos harántszívsáv.

Igazán parányi egy jószág. Hiszen egy szem borsóba is belefér mindenestül. És mivelhogy a borsót emlegettem, bizonyosan el is találják, hogy voltaképpen kiről esik itt szó? Mi a neve neki? Talán fölösleges is volna elmondanom, hogy a parányi jószág alatt a borsó-zsizsiket értettem az imént.

Egyet azonban mégis elfelejtettem, amit egyéb-iránt legelőször kellett volna megemlítenem. Hogy a kis bogárnak, akit az előbb bemutatam, *ormánya* van. A bogarak társadalmában egy csomó ilyen bogár van. *Ormányos bogarak* a nevük. A fejük ugyanis majd hosszabb, majd rövidebb ormánnyá nyúlt meg. Az ormány végén vannak a szájrészeik és a csápjuk. Ezzel az ormánnyal lyukat rágnak valamely növényrészbe, petét raknak belé és lárvájuk ott élösködik. Előkelő, úri társaság s valamennyi a vagyonos osztályhoz tartozik, mert mindenik a saját maga házában lakik és a legnagyobb jólétben dúskál. Az igaz, hogy a házuk nem valami fényes palota. Kinek egy buzaszem vagy mogyoró, kinek pedig egy szem lencse vagy bab a háza. A mi zsizsikünknek persze borsó a háza...

Tavasszal, amikor a kék égből, mint akár a bőség mesebeli szarujából, áradatként ömlik szerte a meleg napsugár s lombot varázsol a fára, virágot a földre, a kis zsizsik kidugja parányi ormányát a símára gereblyézett kerti ágyból, a porhanyós rögöcské

közül. S amikor künn terem az isten szabad ege alatt, a ragyogó verőfényben, úgy érzi, mintha a fényes, a meleg, az illatos levegő mámorossá tette volna. Valami megfoghatatlan, ismeretlen erő szállja meg, amely őt a magasságba ragadja: szétbontogatja, kiterjeszti szárnyait s íme egyszer csak fent úszik a tavaszi verőfény aranyos tengerében. Milyen elbűvölő, mámorító pillanat! A föld éjsötét méhéből a fényes magasságba! Van-e ennél hatalmasabb érzés, teljesebb boldogság?

És a bogár egyre csak száll, száll. Szerte bolyong a kertben, a nyíló almafák alatt, a színpompás virágágyak fölött. Oly parányi, hogy a napsugárban úgy fest, mint valami pont, repülő mákszem. Alig venni észre. De nem is látja őt senki, talán csak a madár veszedelmesen éles szeme, amely mindent meglát, különösen pedig ilyenkor tavasszal, amikor a fészke tele van örökké éhes, apró csemetékkel, akik egyre csak a szájukat tátogatják.

Száll, száll! Mintha keresne valamit. Amott a kert végén sok szép virágot ringat a reggeli szellő. Kékespiros borsó-virágot. Arra felé tart, mivelhogy már messziről ráismert. Pedig nem tanította rá senki, hogy ez a sok szép virág azon a növényen nyílik, amelyet apja, nagyapja, dédapja s így tovább minden őse azonnal fölkeresett, alighogy a világra jött. Arra kell neki is rászállania és arra kell, hogy

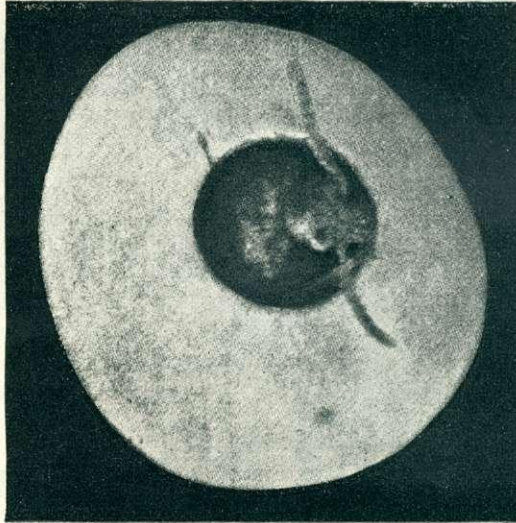
rászálljanak majd a fiai, unokái, dédunokái s így tovább minden utódja. Mert úgy követeli a fajfenn-tartás örök törvénye, amely azt parancsolja, hogy az egyén nemcsak önmagáról, hanem utódjáról is előre gondoskodjék. És ahogy ott terem, azon veszi magát észre, hogy száz meg száz zsizsik röpköd, csapong a sok ékes virág fölött. Hölgyek és gavallérok, akik szerelmi vallomásokat züm-mögve, mámoros fővel kerülgetik egymást, fényes karikákat rajzolva a levegőben.

Káprázatos színek, ragyogó fényesség, bódító illat, részegítő, édes hangok! Ez a szerelem országa!...

És a zsizsik ebben a boldog országban éli át rövid életét. Csakhamar ráakad párjára, s addig nem válik meg szerelmes gavallérrjától, valamíg a borsó-virág el nem fonnyad s le nem hullatja utolsó szíromlevelét is. S ekkor az eltűnt virág helyén a borsó-növény fiatal, csöpp hüvelye, a virágból lett gyümölcs, a leendő „zöldborsó“ tűnik elő. Ez

a zsenge kis hüvely az, ami a nőstény zsizsiket oly szörnyen érdekli. Alighogy megpillantja, eszeveszeten rohan feléje. És ugyan miért? Nagy sora van ám annak!

A kis bogár „tudja“, hogy abból a zsenge kis hüvelyből nemsokára nagy hüvely lesz, amelynek belső részében szép gömbölyded borsószemek sorakoznak majd egymás mellé. Azt is „tudja“, hogy egy

A kész bogár amint a borsóból kiiparkodik.

Mezopotámia.

„A TERMÉSZET“ eredeti tárcája.

Írta: Zöldi Márton.

Mezopotámia! Milyen bibliai bánatossággal cseng ez a név a mai ember fülébe! Akár egy régi legenda elhaló refréneje. A nagy asszír birodalom mozgalmas története kívánczok elő az érezredekkel takart homályból s megilletődve gondolunk Babilonia és Ninive egykori nagyságára, melynek föld alatt talált maradványai az arheológusok előtt oly becses anyagot képviselt!

De a történetírásán kívül ki beszél ma Mezopotámiáról, mely látókörünkötől épp oly távol esik, mint az első emberpár szellős nyári otthona: az isteni paradicsom is Mezopotámiának egyik ligetében virágoztatta csábító almafáit s ott sziszegett az a kaján kígyó is, mely az emberiség sorsára oly döntő befolyást gyakorolt, mint rajta kívül egy hulló sem . . .

Meg kell jegyeznünk, hogy Mezopotámia oly név, melyet

a görögök képezték a perzsa birodalom meghódítása után abból a célból, hogy az asszirik, arabok és arameusok által lakott folyóközi területet geográfikusan meghatározzák. De ebbe a geografikus fogalomba beleesik egyúttal Babilonián kívül az őskori műveltségnek mindaz a területe, melyet a Tigris és Eufrátes folyása határol. Szóval az emberiség bölcsőjének bájos háttere az elpusztult paradicsom romjaival s a világ legelső birodalmainak széthullott omladékaival.

És Mezopotámiára általában úgy szoktunk gondolni, mint valami eltűnt tengernek a holt medrére, hol alig van állati és növényi élet.

Ez a felfogás teljességgel hibás. Mezopotámiában, bár a kultura fényezőrei csak báyadtan érintik határait, van állati és növényi élet hőségesen. Sőt van igen figyelemreméltó emberi élet is.

Az asszirik egykori lakóhelyén most arabok, kurdok, jezidák, kaldeai és sziriai keresztények, továbbá nesotoriánusok élnek. És kétségtelen, hogy egész Mezopotámiának legérdekesebb emberi alakulata a mocsárlakó arab vagyis mádn. Milyen csodálatos alkalmazkodó képessége van az embernek, azt éppen a mádnak bizonyították be, kik a köves, vízszegény Arabiából a csupa mocsárral borított mezopotámiai területekre kerültek. A sivatag egykori lakói az új, körülményekbe pompásan tudtak beleilleszkedni, a hajdan rablóéletet folytató lovasbeduinok az új mocsaras hazában hajósok, halászok és rizstermelő agrárok lettek.

borsószemben jött a világra, benne ringatták bölcsőjét, benne nőtt nagyra. S jól „emlékszik“ még rá, hogy ebben a kicsi házban sohasem szenvedett szüksége. Mindig jó dolga volt benne. Nem is igen kellett magát megerőltetnie, még kevésbé véres verejtékkel keresnie mindennapi kenyerét. Örökké ott állt előtte a dúsan terített asztal, mint évezredek óta minden elődje, minden ősapja előtt. Ilyen kicsi tanyát akar biztosítani az ő leendő csemetéinek is, hogy jólétben és békességben éljenek, s ne törődjenek mással, mint csupán a maguk boldogságával, mert „szerinte“ ez az igazi célja a földi életnek.

A kis zsizsik tehát, alighogy megpillantja a borsónövényt, rászáll gyöngé hüvelyére és erősen belekapaszkodva, rárakja borostyán-sárga parányi petéit. S ezzel, mint aki jól elvégezte a dolgát, egyszerűen elillan. Hogy hová tűnt el, merre szállt, mi lesz ezután belőle, ez ugyan most már igazán mellékes dolog. *Der Mohr hat seine Pflicht gethan, der Mohr kann gehen.* A bogár eleget tett élthivatásának, s ezzel megszűnt értékes tagja lenni az élők világának. Most már akár el is pusztulhat. Az a fontos most már, mi lesz a petéből!

A petéből? Pár nap múlva valami új jövevény kel ki belőle. A lárva. Egy féregszerű csöpp kis teremtmény, amelynek három pár lába van. Ezek a lábak nagyon rövidek és hátsó oldaluk néhány sor rövid tüskével van fölfegyverkezve. Ezeknek a tüskéknek fontos szerepük van a lárva életében, különösen az első pillanatokban, amikor ugyanis ez be-rágja magát a fiatal hüvelybe. Ilyenkor a tüskék erős támasztékul szolgálnak neki a befurakodásnál, amely feladatnak a gyöngé lábacskaik egymaguk nem tudná-

nak megfelelni. Megesik, hogy a lárva, amidőn a hüvelyt átfúrja, egyenest egy kifejlődött borsószembe hatol. Ez minden esetre szerencse a lárva nézve. De ha ez akkor búj ki a petéből, amikor a borsószem még nem volt kifejlődve, hosszabb ideig marad

A borsó-zsizsik (*Bruchus pisi*) erősen nagyítva.

a hüvelyben s mint valami kis bányász keresztülkasul aknázza azt. Megvárja ugyanis amíg a borsószemek kifejlődnek s akkor előbb-utóbb befurakodik az egyikbe, vagy a másikba. A lyuk, amit a lárva a hüvelyben kirágott, úgyszintén az, amely a borsószem héján támadt, oly parányi, hogy a sebhelyet csak szorgos kutatás után s akkori s csupán nagyító üveggel lehet észrevenni. De meg a kis állatakkorejtettsebet a hüvelyen, amikor az a növekedés teljes erejében volt s ennél fogva

nagyon természetes, hogy a sebhely gyorsan be is heged.

Alighogy a lárva bevette magát a borsószembe, tehát ahogy elérte a célját, valami nagy átalakuláson esik át. Most már nincs rá szüksége, hogy a helyét változtassa. De minek is? A házában mindene megvan, tehát miért mozduljon ki belőle? Vedleni kezd, miközben lábait elveszíti és közönséges pondróvá

Ezek az arabok, kik számos nemzedéken át a sivatag homokján éltek független, szabad rablóéletet, Mezopotámiába kerülve a mocsarakban valósággal amfibiális életet folytatnak. Ehhez képest testalkatuk is deformálódott bizonyos mértékben, az alsó extremitások rendkívül túlfelüdtek, minthogy egész nap, akár csak a gólyamadár, a vízben járnak-kelnek és guggolnak.

Ezek a mádánok tehát külsőleg sokat veszítettek az ismert beduin jellegből, a nyelvük, a hangjuk is darabosabb lett az új életviszonyok között, de lelkükben a szabadság, a teljes függetlenség utáni forró vágy nem szűnt meg lobogni egy pillanatra sem. Épp oly harcosok és vitézek, mint szomszédjaik a kurdok, kikkel nagyon sokat verekedtek.

És most — oh csodás fordulása az emberi sorsnak — arabok és kurdok a holtnak vélt Mezopotámiában élénk mozgással hadsorbba állnak. Nem egymással szembe, hanem egymás mellé, fegyvertársakként. És valószínűnek kell tartanom, hogy hadászatiilag kitűnően képzett német tiszték állanak a hadsorok élére. És megindulnak közös kommandó alatt Egyiptom felé. És úgy lehet, hogy azokon a bibliai területeken, hol egykor zsidók és filiszteusok ölték egymást dárdákkal, parittyákkal és nyilakkal, most shrapnelek fognak sziszegni, gránátok pattogni és gépfegyverek kattogni.

És itt álljunk meg egy szóra! Mi lesz a szuezi-csatorna részvényeivel, ha a csatorna partjain megjelennek a mocsárlakó,

nagylábú arabok és a daliás, örökké fegyverben álló kurdok, Mezopotámiának, ezek a félelmes harcosai?

Mert ezeket a harcosokat viszont nem lehet megfélemlíteni azzal a kijelentéssel, mellyel az egyik angol miniszter kedveskedett Európának, hogy a háború húsz évig is eltarthat. Ők, már mint az arabok és kurdok, hozzá vannak szokva a szakadatlan fegyveres állapothoz. Az nem imponál nekik! És senki sem fogja barátságos utazásnak tartani a szuezi-csatornán való átkelést mindaddig, amíg partjain az amfibiális életű mádánok tartózkodnak villogó szemekkel és szívük fenekéig angol gyűlölettel. Mert ezek, ha az kell ölbe is beviszik a csatornába az aknákat, hogy az angol hajókat felrobbantsák.

Nem nehéz ennél fogva az a pénzügyi prognózis, hogy a szuezi-csatorna részvényei tehát esni fognak.

És itt gondolunk mély megilletődéssel a *Gulliver* nagyszerű szerzőjére, a páratlan logikájú angolra, Swift Jonathánra, ki egy röpiratban annak idején a legkomolyabb arccal azt ajánlotta kedves honfitársainak, hogy töröljék el a keresztény vallást. Minek nekünk ez a vallás — fejtette kegyetlen szatírával — miután nem ismerek egy angolt sem, kit igazán kereszténynek mondhatnék. Van-e egy honfitársam — kérdi — ki valóban úgy szeretné felebarátját, mint önönmagát? Nincs és nem is lehet, mert hisz ez megszüntetné a kereskedelem egészséges evolúcióját: a konkurenciát. És maga a oxfordi érsek, bár

lesz. Érdekes, hogy a pondró jelenléte nem igen befolyásolja a borsószem növekedését. Az ilyen elősdiakat tartalmazó hüvely épp úgy nő, mint minden más hüvely, amelybe nem fészkelte be magát a zsiszik lárva.

No, de miért rohant oly eszeveszetten a bogár a zsenge kis hüvely felé, amikor azt megpillantotta? Mert akkor is a fajfenntartás szigorú törvényének engedelmeskedett. A bogár jól „tudta”, hogy ha nem érkezik meg idejekorán a fiatal hüvelyhez és szép sárga petéit vénebb hüvelyre rakja, akkor a kikelt lárva nem igen bír keresztül furakodni a hüvelyen, mert a szájrészei nagyon gyöngék ahhoz, hogy a hüvely keményfalát átrághják.

A borsószemben levő lárvának igazán gyöngyélete van. Maga a borsószem rövid nyele révén annyi táplálóanyagot kap, hogy az nemcsak neki elegendő, hanem a lárvának is bőven kijut belőle. Valósággal dúskál a bőségekben. Egyre jobban meghízik s amikor majd kicsattan a bőrből, kénytelen bebábozódni. Azért kénytelen, mert ha ezt meg nem cselekedné, fölemésztené a borsómag egész tartalmát, aminek természetesen az volna a következménye, hogy a lárvának éhen kellene elpusztulnia. A báb pedig nem táplálkozik.

A zsiszik lárva a bebábozás előtt arról gondoskodott, hogy könnyen jusson ki a borsóból, ha

csupa nemes, fenkölt érzés, bizonyára nem fogja kenyérrrel visszadobni azt, ki őt kövel hajigálja, ahogy ismerem, még kevésbé fogja odatartani balarcát, ha jobb arcát megütik.

— Tehát — folytatja Swift gyilkos logikával — ne szimuláljuk a keresztényt, hanem alkossunk egy megfelelő, mondjuk egy nacionális vallást, melynek meglesz az a kétségtelen előnye, hogy legalább magunk hiszünk benne.

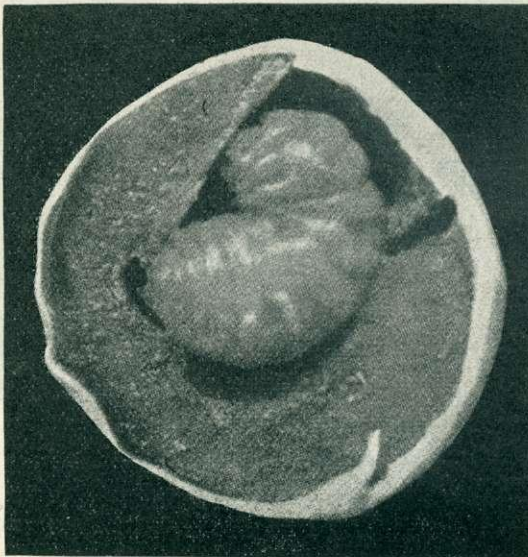
Idáig érve, hirtelen megtorpan a híres pamflettista és mindent revolál.

— Nem lehet — kiáltja — mégis meg kell maradnunk a keresztény vallásnál. Igen meg kell maradnunk, mert ha az indiai nagy néptömegek istenments, megtudják, hogy mi angolok csak ürügynek használtuk a keresztény vallást arra, hogy meghódítsuk Indiát, akkor véres zendülések egész sorára lehetünk elkészülve. Az ilyen zendülésnek rendes kísérő tünete, hogy a Keletindiai Társaság részvényei néhány shilinggel esnek. Minthogy pedig sógoromnak van egy keletindiai részvénye, a legmelegebben ajánlom, hogy tartsuk meg továbbra is a keresztény vallást.

És kell-e mondanom, hogy Swift Jonathán, ha ma élne, elpusztíthatatlan humorával szórul-szóra ezt kérdezné sir Greytől:

— Ej, ej, lord úr, nem okosabb dolog lett volna tovább szimulálni a keresztény vallást, mint nyakunkba zudítani Meopotámiát?

majd bogárrá fog átalakulni. Akként bővítette ki lakását, hogy rövid folyósót épített a mag felületéig és csupán a vékonyka héját hagyta meg csaknem átlátszó fedő gyanánt. Olyan ez a fedő, mint a homályos üveggel ellátott csukott ajtó. Az átalakulás után, vagyis amikor a lárva az anyjához hasonló bogárrá lett, a zsiszik áttöri a fedőt és kiszáll a borsóból.

A borsó-zsiszik lárva a borsószemben.

Az átalakulás, vagyis a metamorfozis nyárutóján fejeződik be s a bogarak egy része már ősszel mond búcsút a házáknak. A legnagyobb része azonban télen át a borsóban marad, s csak akkor bújnak ki belőle, amikor a borsót már elvetették, tehát amikor a föld alá került. Ezek a bogarak persze az egészséges magból támadt növény gyümölcsére szállnak, hogy arra rakják rá petéiket, mint akárcsak a múlt nyáron az anyjuk.

Abból a magból ugyan nem igen lesz növény, amelybe a zsiszik bevette magát. Ami egyébiránt nagyon természetes, mert az elősdi, mikor a borsószemben a házát építette, a csirát is megrágta, a magnak azt a részét ugyanis, amelyből voltaképpen a növény fejlődik. Az ilyen borsóra oly könnyen ráismer az ember, mint akárcsak a rossz pénzre. Vagy egy lyukacska látható rajta, amelyből a bogárrá lett zsiszik már kirepült. Vagy pedig a lyukacska rajta van még a fedő, amelynek vékonyka szegélyén keresztül áttetszik a benne ülő bogár sötét színe.

A gazdaember könnyen védekezhet a zsiszik ellen. Mindenekelőtt ne szerezz be a vetőmagot fertőzött területről. Mielőtt pedig elvetné, helyezze hatfokos meleg levegőre, vagy pedig tegye tíz percig kengőzbe. Mind a két esetben a borsóban levő bogarak elpusztulnak. Van ennél még sokkal egyszerűbb eljárás is, ha ugyanis a vetőmagot apránként valami vízzel telt edénybe tesszük. Ekkor az egészséges borsók az edény fenekére szállnak, miglen a zsiszikes szemek a víz színén maradnak, s ennélfogva könnyen eltávolíthatók.

Gyöngé tücsöknek is hangos a szava. Ez a régi magyar közmondás valóban ráillik ezekre a bogarakra. Mert bármennyire is kicsinyek, bizony néha nagy károkat okozhatnak az embernek. Az ormányos bogarak között sok az olyan, amelyeknek életviszonyai arra bírnak bennünket, hogy többé-kevésbé diadalmas harcot vívjunk ellenük és kikutassuk azokat a rendszabályokat, amiket megfelelő időben a legeredményesebben alkalmazhassunk ellenük.

Exotikus apróságok.

Írta: Dr. Szüts Andor.

Ott, ahol karcsú kánoékon evezünk be a rőt partok barna xénia bokrai közé, ahol vörösen, sárgán, fehéren ragyogó korállerdőkbozótjaiban hydro-polipok gyűrűznek és tengeri csillagok szállnak, ahol a pálmás part sötétjében esténként izzó, nagy kukujó-bogarak, mint színes csillagok rajzanak az aloébokrok körül, az Óceán forró szigetein az élettudomány nem egy mystériumát bontotta ki előttünk a bújó pompában izzó őstermészet.

Forró lehelletű, trópusok estén siklik tova ladikunk a maláji-szigetek koráll-erdeje fölött. A koráll-erdőt apró, zöldesfehér izzólámpák sora világítja, olyan, mint a nápolyi Chiaja tündéri estéje.

Alig hinnők, hogy ennek a minden este ismétlődő tűneménynek élőlények az okozói. Pedig úgy van, minden egyes fénylőpont egy karcsú, nagyfejű halacska, mely fénylő lámpást hord nagy szeme alatt.

A tudomány *Photoblepharon palpebratus* néven ismeri. Esténként sorba gyülekezve, mozdulatlanul lesik a korállok közt zsákmányukat. Több, mint 1 cm. nagy világító szervük a szem alatt, mély gödörben fekszik. A fény sugarat előrefelé veti és hogy ez a szemet ne érje, a szervnek a szem felé néző oldalába fekete festőanyag rakódott. Reflektoruk is van, és sötét, szemhéjyszerű ernyővel tudják fényüket eltakarni.

Ennek a halnak egy rokona, az *Anomalops katoptron*, úszás közben szórja zöldesfehér fényét, amely váltakozó, 10 percnyi fénylést öt perces szünetek váltanak fel. Ez a hal a szeme alatt, fekvő világító szemét porcogós nyélen, izmok segítségével forgatni tudja.

Sajátságos, hogy míg ezek a halak a tenger felszínének jellemző lakói, addig a többi világító halak, mint ezt a tenger mélységeit kutató expedíciók felderítették, a feneketlen mélységek sötétjét élénkítik fel fényükkel.

Túlságosan poétikus lelkű volna azaz ember, aki a természet szépségeiben csak gyönyörködni tud és nem próbálja azokat a maga hasznára értékesíteni. A maláji horgász megtalálta a módját, ahogyan ezeket a világító halakat a saját szolgálatába állítsa. Csalinak használja világítószervüket, egyszerűen kivágja és horgára erősíti. Ez még így is világít egy egész éjszakán át és fényével odacsalja a horogra a halakat. A természettől a maga nyersségében elragadott és alkalmazott eszköz ugyanazt a szolgálatot teszi az ősvadon primitív lakójának, amelyet a nagy, ernyős acetylén-lámpás a Középtenger éjjeli halászának, vagy a planktongyűjtő tudósoknak az akkumulátoros-villanylámpa.

A világítóhal közvetve szolgálja az ember falánk bendőjét. Hogy azonban közvetlenül mi mindenféle csodás teremtménnyel próbálta már az ember éhségét

csillapítani, azt csak akkor tudjuk, ha exotikus nemzetek étlapjait tanulmányozzuk. A kínaiak „trepang”-járól, a sült tengeri uborkáról bizonyosan olvasott mindenki; azon se ütközünk meg, ha az olasz halász a tintahalat, a „polypot”, azonmód nyersen eszi meg. Azonban az már kevésbé ismerősen hangzik, hogy még a tengerben fátyolként lebegő, üvegtestű meduzákat is meg lehet enni.

Persze, ismét Kína és Japán azaz ország, ahol a *Rhopilema esculenta* nevű meduza nagyobb példányait pompás csemegének tartják. Kínában az egész állatot, Japánban csak az ernyőjét eszik. Félóraig vízben kell mosni, apró darabokra vágdalni és a Kaschina, egy tölgy-féle növény, levelei közt, konyhasó és timsókeverékével párolni. A Samoa-szigetek benszülöttei se vetik meg a meduzákat.

Kissé exotikusnak tetszik tán az a gondolat, hogy a monakói fejedelem szerint a tenger parányi evezőlábú rákocskáiból, vajban sütvé, egész ízletes plankton-pástétomot lehet készíteni. Különösen a hajótöröttek táplálkozásában a nyílt tengeren tehetne a pelagikus fauna hasznos szolgálatot, a monakói fejedelem szerint a nyílt tengeren hánykolódó ladik hajótöröttei megmenekülhetnek az éhenhalástól, ha horogzsinóron, szigonyon kívül egy finom szövetből való hálót is vinnének magukkal, amellyel konyhájukra az apró vízi állatokat gyűjthetnék.

A kékbajuszos bábapapagály.

Írta: dr. Keller Oszkár.

Állatkertben, állatkereskedésekben és igen sok madárkedvelő gyűjteményében gyakran láthatók a kedves kékbajuszu, vagy bábapapagályok, amelyeknek életmódjáról és fogásban tartásáról, részben saját megfigyeléseim alapján, célom egyet-mást jelen ismeretemben elmondani.

A kékbajuszu, hullámos, vagy bábapapagály (*Meleospittacus undulatus* Schaw) jókora pacsirta nagyságú, élénk színű madár, melynek homloka, fejbúbja, kantárja és csőrének alsó kávája kén-sárga, míg pofája alatt élénk kékszinű bajusza van. két-három kékes-fekete kerek folttal. Testének többi része általában zöldes-sárga, a vállakon és a szárnyfedőkön azonban négy, illetőleg két finom fekete harántvonal található. Ezek a fekete harántvonalak teszik a madár egész tollruháját hullámszerűvé s innen kapta a papagály a „hullámos” elnevezését. Háta, felső farkfedői s alsó teste fűzöld, míg fedő- és nagy evezőtollai sötétzöldek. Középső páros farktollai hosszúak és sötétkékek, míg a többi farktollak zöldeskékek, közepükön sárga folttal. Szeme halványsárga, csőre szaruszínű, sötéték viaszborrel, lábai ellenben kékes-zöldek. A nőtény valamivel kisebb a hímnél, bajusza is rövidebb, csőrének viaszbőre pedig

szürkészöld. A két ivar általában olyan nagyon hasonlít egymáshoz, hogy felületes megtekintéskor megkülönböztetésük szinte lehetetlen. A fiatalok színe nem olyan határozott és élénk, mint az öregeké, hanem kissé elmosódott.

A kékbajuszú, vagy hullámos papagály hazája Ausztrália, ahol nagy csapatokban él a nagy kiterjedésű füves területeken. Legelső ismertetéseket *Schau* munkáiban találunk ezen érdekes papagályfajról. Ausztráliában december hónapban költ, tojásai fehérek, számuk 4—6. December hónap végére már a fiatalok is teljesen kifejlődnek, úgy hogy ilyenkor nagyobb csapatokban ide-oda vándorolva olyan vidékeken is megjelennek, ahol addig állandóan nem tartózkodtak. Ezen időszakos vándorlásra, bizonyára a fölélt élelem pótlása és a vízhiány készíti őket.

Ausztráliában ezen papagályt tömegesen fogják és hajókon nagy számban szállítják Európa forgalmasabb tengeri kikötőibe. A szállításhoz kisebb kalitkába nagy számú madarat helyeznek, hogy így minél könnyebben és tömegesebben történhessen a szállítás.

A hullámos papagály általában békés természetű madár, amely azonban mégis a legszívesebben saját fajbeliével szeret egy helyen tartózkodni. Összecsupakodhat ugyan másféle papagállyal is, mert idegen társait rövid időn belül megszokja, azonban tanácsos, hogy lehetőleg egy kalitkában csak egy, legföljebb két pár legyen. Ha a fogságban tartott s párban levő bábapapagály közül az egyik eldöglik, a másik bánatában nem pusztul utána, mint ezt tévesen hiszik, hanem új párral összehozva, a régit hamarosan elfelejti. Azt azonban nem lehet tagadni, hogy a párok egymás iránt közönyösek lennének. Végtelen gyöngéd szeretettel viseltetnek egymás iránt, amely akkor sem szűnik meg, ha egy kalitkába több párt csukunk is össze.

Ezt az egymás iránti gyöngéd szeretetet magam is nap-nap után tapasztaltam és tapasztalom kalitkában tartott bajuszos papagálypáron. A kalitka legfelső ülőfáján egymás mellett üldögélve hizeleg a hím a tojónak s ha az egyik onnan lejön enni, vagy apró homokszemeket szedegetni, nyomban utána megy a másik is. Ha az egyik kiröpült rövid időre kalitkájából a szobába, kétségbeesve röpdösött ide-oda a kalitkában maradt másik s közben ijedten rikácsol mindaddig, amíg párját vissza nem tettem mellé. Nem ritka azonban közöttük a heves civakodás és veszekedés sem, különösen a párosodás és költés idejében. Magam is többször voltam és vagyok szem- és fültanuja annak az éles lármának és veszekedésnek, ami közöttük nem egyszer, bár rövid időre, előjön s amelynek az előidézője legtöbbször a hím. Azonban elmondhatom, hogy ilyenkor, amilyen hirtelen összekapnak, olyan hamar ki is békülnek s kis idő múlva újból egymás mellett üldögélve, igaz szeretettel hizelegnek egymásnak.

A kékbajuszos papagály röpte sebes és sok tekintetben a fecskére emlékeztető. Villámgyors repülés közben merész fordulatokat végez, vagy kitartós, gyors szárnyalással halad egyenes irányban. A földön is igen ügyesen, szaladva mozog s pompásan kúszik. Nem egyszer figyeltem meg, amint erős csőrének segítségével ide-oda mászkált kalitkája drótlán. Ha az ülőfáról le akar jönni, vagy arra újból fel akar menni, a legritkább esetben láttam onnan le-

röpülni, hanem ahelyett ügyes kúszással jött onnan le vagy foglalta el régi helyét. Hangja általában nem kellemetlen, sőt nem egyszer elég kellemes csicseregés, amit azonban énekek a legjobb akarat mellett sem lehet nevezni. Egyik kellemes tulajdonsága ezeknek a papagályoknak az is, hogy nagy ritkán rikoltoznak, ami nagyobb fajrokonaiknál elég gyakori jelenség. Ha rikoltoznak, legjobb őket megfenyíteni, éppenúgy, mint a pajkos gyerekeket, hogy ezen kellemetlen tulajdonságuk rendszeres szokássá ne váljék.

Általában igen tanulékonyak, bár beszélni nem igen tanulnak meg. Van azonban említés téve az irodalomban arról is, hogy egyik-másik intelligensebb példány beszélni is éppen olyan jól megtanult, mint nagyobb és tanulékonyabb fajrokon. Alkalmas, tágas és világos kalitkában, ha odvas fát, vagy fészekodvat helyezünk s benne egy, vagy legföljebb két párt helyezünk el, költenek is, Igen ajánlatos azonban szaporításkor kisebb világos szobában szabadon eresztetni őket és a szoba aljára szitált homokot, falára mesterséges fészekodvakot, vagy a földre odvas fűzfatorzset helyezni, amikben szívesen költenek. A költést a tojós végzi és ezalatt a hím a kotlós tojót gondosan és szeretetteljesen ápolja és eteti. A tojások 15—20 nap alatt kelnek ki.

Belgiumban és Angolországban, majd Németországban is megpróbálták egyéb papagályfajjal együtt ezt is szabadban tenyészteni és Európában is meghonosítani. A kísérletek kedvező eredménnyel jártak és a papagályok 13° C-t is kiállottak. Költöttek is, azonban sokat elpusztítottak közülök a lesipuskások. Kártékonyáguk miatt azonban meghonosításuk nem kívánatos.

A kékbajuszos bábapapagály igen jó tulajdonsága igénytelensége, úgy hogy, minden baj nélkül eltartható egész éven át egyforma táplálékkal. Ez igen nagy előny a fogságban tartott példányoknál. Igen szereti a különféle száraz magvakat, amelyek közül a fehér, vörös és kanári köles keveréke a legjobb számára. Ezt a háromféle magvat legjobb oly módon összekeverni, hogy amíg a kanári kölesből vesszük a legkevesebbet, addig a vörös és fehér kölest egyforma mennyiségben keverjük össze. Én papagályaimat, de madaraim közül még számos egyéb fajt is, már kb. egy éve ezen három mag keverékével etetem s az eredményt kitűnőnek találtam, mert kb. 30 drb különböző fajú madaram között beteg alig, eldögles pedig egy sem fordult még elő. Kezdetben a keverékből kieszik a vörös és fehér kölest és otthagyják a kanári kölest, lassankint azonban megszokják és megszeretik a táplálós, de nem hizlaló keveréket és azt jó étvágyal fogyasztják. Ajánlatos azonban naponként többször is kifűjni etetőedényüket, hogy a kölesfélék lehántott üres héja a még jó magvakról eltávolíttassék, mert különben az edény fenekén maradt és befödött magvakat nem tudják megenni. Igen szívesen megeszik a közönséges kanári eleséget, úgyszintén a kendermagot is. Ezt az utóbbit azonban nem tanácsos velük etetni, mert nagy olajtartalma hirtelenül hizlalja a madarakat s lomhák lesznek, sőt nem egy közülök el is pusztul. Nem ajánlatos a kelkáposztának és a salátának az etetése sem, ellenben a zöld tyukhúrt (*Stellania media*), zöld fűzfagalyakat, zöld növényi palántákat, frissen kizöldelt gabonaneműek leveleit szívesen veszik. Télen legjobb kis dobozokban elvetett gabonaneműek mag-

vait napos helyen tartva a fűtött szobában kizöldel-
tetni s ha a levelek már eléggé kinyúltak a földből,
a kis dobozokat kalitkájukba helyezni, hogy a zsenge
zöld leveleket lecsipegethessék. Ilyen zöld vetést kis
fáradtsággal a legszigorúbb télen is létesíthetünk s
ezt nemcsak a kékbajuszos bábapapagályok, hanem
minden kalitkában tartott madarunk örömmel fo-
gyasztja. Igen szereti a bábapapagály az édes gyü-
mölcsöket s süteményeket is, azonban ezekhez az
édes nyalánkságokhoz is csak fokozatosan szokik
hozzá, míg kezdetben hozzájuk sem nyúl. Nagy elő-
szeretettel rágcsálja az Ossa sepiát is, amiért is
ennek sem szabad kalitkájukból hiányozni annál is
inkább, mert a csontoknak bizonyos mennyiségű
mészre szükségük van és ezt a legtisztább alakban
éppen az Ossa sepiában találják meg. Gondoskodni
kell ezekenkívül tiszta hideg ivóvízről és fürdőről is,
amelyeket napjában kétszer is meg kell újítani,
különösen nyáron nagy melegekben és télen erős
fűtés mellett. Inni ritkán isznak, fürödni is elvéte
láttam őket, azonban a kalitka alján levő homokban
gyakrabban látom, amint apró homokszemeket szede-
getnek. Vigyázni kell tehát arra is, hogy kalitkájuk
alján állandóan tiszta szitált homok legyen.

kérdésnél megboldogult *idősebb Kovásznay Zsigmond*
volt a tanítómesterem, kinek családja és családjában
1841 óta tisztán, igaz, hogy gyakran magasabb frissebb
vérű apaállatok hiányában beltenyésztés, sőt a vér-
fertőzés révén túlságig a tisztavérű tenyésztést űzték.
Én az ő nyomdokain haladtam és haladok továbbra
is, mely osztályozás szerint vannak hazai ebfajtáink
között: *komondorok* (lompos, helyesebben fűrtös-
szőrűek); *kuvaszok*, köznéven egyes vidékeken bun-
dásoknak nevezett nyílt szőreztű ebek, melyeket,
sajnos, simaszőrű komondoroknak is minősítenek és
lógó és álló fülű pulik.

Az 1899-ik évvel az újabb keletű hazai eb-
tenyésztés, a kiállítások műödű (értsd kotorék) és
vizslaversenyek korszakába léptünk. Azért említem
az újabb keletet, mert hiszen volt a múlt század
nyolcvanas éveiben egy „*Field-trial Club*“-unk, mely
pusztán a vizslaversenyeket propagálta, sok megyei
agarász egyesületünk, melyek évtizedek óta ma is fenn
állanak és az agarászverseny ügyét karolják fel. De
volt 1899 előtt egy ebkiállításunk is az 1883-ik
országos kiállításunk keretében. 1899-ben az I-ső
újabbkori ebkiállítást Szegeden a Mezőgazdasági ki-
állítás keretében a kezdethez képest elégszép erkölcsi
sikerrel és 126 ebbel rendezték.

Ott találkozám említett komondor tenyésztő ideá-
lommal, id. Kovásznay Zsigmonddal és Géza fiával,
aki a „*Medve*“ nevű kiváló kutyáját magával hozta.
Voltak még más színű, vagyis zöld (piszkos-szürke),
nézetem szerint azonban keresztezési példányok ki-
állítva, valamint egy elég jó komondor, de testszínű
orral, melynek Tormay Béla miniszteri tanácsos I-ső
díjat adott, azt vitatván, hogy a kuvasz orra mindig
fekete, a komondoré mindig testszínű piszra (piszle).
Nagy tévedés! Kemptner Ernő akkor simontornyai tiszt-
tartó tulajdonából két kuvasz, de meglehetősen rossz
és határozottan komondor domborulatú, széles fejű
és arcorrú, nagyfülű kuvasz. Ezen utóbbiak képezték
azután egy „*Sió*“ nevű szukával a Kemptner-féle
tenyésztés alapanyagát. Szőrözetben pompáztak, meg
volt a gyönyörű újfundlandiszerű helyes nyílt szőrö-
zetük, de tipikus jellegben különben a kívánalmaknak
nem igen feleltek meg.

Az említett kiállítás alkalmával hívott meg id. Ko-
vásznay Zsigmond maglódi villájába. Az öreg úr sze-
mei akkor már rendkívül gyengék valának, úgy, hogy
a jegyzeteket magam eszközlém. Most is meg vannak
és nem is adom ki kezeimből, talán valamikor értékes
adatokat szolgáltatnak, amidőn már nem leszek.
A facit az vala, hogy a komondor és kuvasz egészen
külön álló 2 fajta. Külön álló úgy szőrözetben, mint
osteologiailag a fejformációban is. Míg a komondor
koponya alakulata domború, az orca, orrhát, arcorr
széles és — hogy kymologiai kifejezéssel éljek — a
„stopp“-ja orrhát és homlok érintkezésének pontja,
illetve vonala éles és sarkos, majdnem kilencven
fokos, addig a kuvasz homloka és koponyája lapos,
orca, orrhát és arcorr farkasszerűen hegyes. Stopp-ja
ennek alig van. A szemboltok a komondornál erősen
íveltek, fejlettebbek; a kuvasznál laposabbak és
símábbak. Míg a komondor fülezete hosszú, mondjuk
griffonszerű, addig a kuvaszéi kicsinyek, egy kis
római ötöshöz hasonló. A farokhordás a komon-
dornál, ha tökéletes, lelógó, extázisban is alig emeli
rendesen a hátmagasságig és akkor is inkább 45°
szögben hordja lefelé. (Sajnos, mi leggyakrabban

EB TENYÉSZTÉS

A magyar juhász, vagy pásztorebek!

Írta: Buzzi Géza Félix.

Korántsem a feltűnési viselkedés az, mely indít,
hogy a magyar juhász, vagy pásztorebek érdekében
felszólaljak, hanem azon szíves felszólítás indított,
mellyel engem „*A Természet*“ t. szerkesztője, barátom,
Raitsits Emil megtisztelt, hogy fejtssem ki nézeteimet,
ebbeli tanulmányaim eredményét, hiszen kilátásba
helyezte, hogy végre-valahára a fajta jellegeket meg-
határozni és az ügyet rendezni kell. E célból talán
szerénységem nézetei és tanulmányai sem foglalják
el az utolsó helyet, hiszen 1897 óta intímen foglal-
kozom hazánk magyar fajtájú ebeivel és sokféle
utazásaim eredményeként, melyeket a hazában esz-
közöltem, midőn alaposan megismerkedtem velük és
azonkívül mintegy háromvilágrész többféle vidékeire
kiterjedt utazások révén talán módját is adhatnám,
hogy a lehetőség a magyar fajták regenerálásához
miképen adassék meg.

A „*Gazdasági Lapok*“ társlapja az „*Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok*“-ban, mely lapoknak a
Gazdasági Lapokkal egyetemben kilenc és egyneked
éven át szerkesztője valék, egy egész irodalomra
szóló cikksorozatot írtam és azokban sok „pro és
contra“ cikket publikáltam. Még mindig oda térek
vissza, hogy az a nézet a leghelyesebb, melyet e
tárgynál 1899 óta vallok, mely komoly elméleti és
gyakorlati tanulmányokon és az öreg tenyésztők
tanain nyugszik. A speciális *komondor* és *kuvasz*

kunkorodott farkúakat látunk.) A kuvasz farokhordása inkább hasonló az agáréhoz, végén kissé behajlott. A szőrözeti különbségek is nagyok. A komondoré fürtös, gubaszrú, míg a másiké határozottan nyílt, mindenféle kunkorodástól és hullámtól mentes és nemcsak borsó-, hanem vércse, zöld, sőt tiszta fekete színben is előfordul.

Ezeket mondá el nékem id. Kovásznay Zsigmond és ezek a szavak képezték kutatásaim kiindulási pontját. 1897-től 1899-ig én is tévutakon bolyongtam, ugyanazon tévutakon, melyeken ma is igen sok magát szakértőnek, sőt jury tagnak nevező a jurykben működő egyén bolyong. Nem is csoda! A fajtajellegek eddig megállapíthatatlanok. Ki-ki a maga ízlése szerint bírál és leggyakrabban hibásan bírál. Az általam megállapított fajtajellegek pedig már régen nálunk és külföldön német nyelven is publikáltattak. A legtöbbben nem olvasták, nem ismerik, talán az ellenvélemény kedvéért, vagy tudátlóság, vagy csekélységem iránti ellenszenvből nem akarják azokat elismerni.

Magyar virtus. Széthúzzunk!

Sokat utazván, legutóbbi foglalkozásomból kifolyólag mindenféle az országban, megfigyeltem az állatokat s mindinkább közeledtem Kovásznay tanaihoz. Eltévelyegtem az előbb szerzett tévtanoktól, melyeket megismételek, sok-sok kynologusunk még ma is vall, mint azt „A Természet” mult évi számaiban olvashattuk.

(Folytatás következik.)

Orchideák (kosborok).

Írta: Hilbert Károly.

ertünk, melegházunk legpompásabb növényei az orchideák. A botanika története nem tud még egy olyan érdekes fejezetet felmutatni, mint a tropusi orchideáknak diadalmas bevonulását az európai kertekbe. E csinos és érdekes növények nem annyira a nagyságukkal, a szép színükkel és kellemes illatukkal, mint inkább a virágok bizar alakjával győzedelmeskedtek. Amit az emberi fantázia csak elképzelve, mindaz az orchideák virágjában utánzásra talál. Van köztük olyan, melynek virágja nyugvó pillangóhoz (*Oncidium papilio*), a méhhez (*Ophrys apifera*), a papucs-hoz (*Paphiopedilum insigne*), sőt amely az emberi archoz hasonlít (*Maxillaria venusta*). Csakhamar mindenki arra törekedett, hogy birtokosa lehessen egy ilyen különös növénynek, pedig ezek beszerzése és életbentartása nagy gondot okozott a termelőknek.

Az orchidea-kereskedők külön „orchidea-vadász”-okat küldtek a világ különböző részeiben honos fajok felkutatására. Legjobb vadászterület Dél-Amerika őserdői, hol fehér ember még nem járt, hol a gyűjtő egyúttal a civilizáció előhírnöke is. Az őserdők

vadonjaiban a gyűjtő, hogy gazdájának az új faj felkutatásával vagyont biztosítson, az egészségével, az életével játszik, míg az indiánus, ki a veszélyes portyázásában kíséri, nem győz eleget csodálkozni a bárgyú európain. Egy gyűjtő keresés közben négy napon keresztül egy mocsárban gázolt, hol a víz a melléig ért. A kísérő indiánok 40.000 példány orchideát cipeltek, amelyből egészségesen csak 3.000 példány érkezett meg Angliába, az európai orchidea-termelés középpontjába. Ez szerencsés gyűjtő volt, mert aránylag sok használható példányt találtak a küldeményében.

Természetesen még csak ezután kezdődött a kereskedő igazi munkája. Gondoskodnia kellett az új fajok életbentartásáról, biztosítania kellett mindazokat az életfeltételeket, amelyeket a növény hazájának talaj- és éghajlati viszonyai előírtak. A tropusi növényeknek melegháza, a Himaláján élő kősborféléknek hidegháza, meszes földben tenyésző fajoknak meszes talajra, az erdei orchideáknak televényes talajra van szükségük. Némely termelő az egész vagyont befektette, hogy gondos munkája után tiszteres árért adja el orchidea-tenyészetét.

A jó üzlet reményében a termelők keresztezés útján új fajok előállítására törekedtek. Nagyon sok és szép új fajtát eredményezett ez a törekvés, pedig a vele járó munka nagyon körülményes és kétséges. A beporzást mesterséges úton kellett elvégezni. Az egyik virág porzóját ecsettel gondosan a másik virág termőjére átvitték és további türelmes ápolás mellett várták a mag megérését és az új fajta kifejlődését. Ha tekintetbe vesszük az orchideák lassú fejlődését — csak hónapok múlva kapják az első levelet és sok év után az első virágot — elképzelve a kereskedő kétségbeesését, midőn látja, hogy az esetleg kifejlődött új fajta tulajdonképpen egy közönséges, értéktelen virág s így hosszas munkájának nincs eredménye.

Csak így érthetjük meg a XVIII. századbeli, hollandiai tulipán-mániára emlékeztető és a nyugati államokban mindjobban elterjedő orchidea-imádást, csak így érthetjük meg az összegek nagyságát, melyek egy-egy faj értékét képviselték. Amikor, úgy 20 évvel ezelőtt Mr. Day londoni orchidea-tenyészetét eladta, az egyik feléért egy amerikai szindikátus 12.000 fontot (300 ezer koronát) fizetett, míg a másik fele elárverezés útján ugyanannyit jövedelmezett. *Trewor Lawrence* tulajdonában levő egyetlen növényért 840 fontot (20.000 K) kínáltak, anélkül, hogy az odaadta volna.

Cypripedium insigne név alatt ismert gyakran előforduló orchidea fajnak egy példányát valaki csak azért vette meg, mert észrevette, hogy a kocsánya a jellemző halványsárga és a zöld színek helyett barnával volt tarkázva. Gondosan vigyázott a növény fejlődésére; a kinyílt virág, a szokott zöld szín helyett aransárga színt mutatott. Egy ilyen virágért báró Schröder-től 2000 márkát kapott, míg a másik fele 2500 márkát jövedelmezett. Így kapott egy olyan virágért, mely a rendes viszonyok mellett nem ér többet 5 márkánál, 4500 márkát.

Egy kiállítás alkalmával Hugh Low és társai cégtől egy úr az *Odontoglossum crispum* egy vállfajáért 28 ezer márkát fizetett. A növényen mindössze csak 3 szál virág volt, melyek egyikét, 9300 márka értékben, egy estélyre a gomblyukába tűzte. Harminc-

szor értékesebb a briliánsnál ez az egyszerű virág. A virágszirmok kívül fehér szegéllyel, míg belülről cinóbervörös barna vonalakkal és foltokkal tarkáztak; a napsütésben e színezés fényezett rézre emlékeztetett.

Hogy mennyire változott egy és ugyanazon fajnak az értéke, azt a következő példa élénken illusztrálja: Egy új-granadai gyarmatos Tovarból küldött a manchesteri barátjának egy, addig még teljesen ismeretlen új orchidea fajt. Ez a *Masdevallia Tovarensis*-t szétszedte és az egyes részeket magas áron eladta. Mikor ezt Sanders, a világ legnagyobb orchidea kereskedője megtudta, egy orchidea-vadászt küldött Új-Granadába, hogy annyit gyűjtsön az új fajból, amennyit csak lehet. A gyűjtés eredményes volt, mert körülbelül 40.000 példány érkezett Londonba, hol most már az új orchidea faj annyi penzbe került, mint amennyi font volt az ára egy pár hónappal azelőtt.

tett orchidea fajok száma 2500 volt, ma pedig 15.000 fajról beszélhetünk.

Az orchideák leginkább tavasszal virágznak és mint a legtöbb tavaszi virág, úgy ezek is földalatti száron ülnek. A virágzó szár alján tavaszkor két gumó található, az egyik ráncos, ez a tavalyi, a másik, az idei friss és sima. A szár a tavalyi gumóból fejlődött, míg az idei gumó végén levő rügy a következő tavasszal kifejlődő növény előhímnöke. Az ilyen *heregumó* vagy gömb alakú, vagy tenyeres. A tenyeres alakút a nép „*Krisztus keze*” néven Szent Iván napkor gyűjti és elteszi, mert szerencsét hoz és a pénzt gyarapítja.

Ha az orchidea nem a földön, hanem a fák törzsén, elhalt galyakon a sűrű, árnyékos és nedves erdőben él, akkor a heregumók helyett gyökereket találunk, melyek azonban nem valódi, hanem légyökerek. A légyökerek segítségével a növény nem a földből, hanem a levegőből szedi a táplálékot.

Virágzó Dendrobium és Cattleya az állatkerti pálmaházban.

Nem csoda, ha ilyen körülmények között az orchideának olyan győzelmes bevonulásban volt része. 1730-ban még nem tudtak e virágok létezéséről. 1753-ban, mikor Linné az összes addig ismert növényfajokat összeírta, csak 14 faj tropusi orchideáról tett említést, míg Willdenow berlini botanikus idejében, 1805-ben ez a szám már tízszeres volt. Igaz ugyan, hogy maga Willdenow az egész életében csak 4 élő orchideát látott. 1850-ben a beveze-

Az ilyen orchidea tápláléka eső és harmat. A gyökereknek meg van az a tulajdonságuk, hogy a levegő nedvességét koncentrálni tudják; ezért, ha száraz idő van, olyan szépen, hófehéren ragyognak. A gyökerek másik része pedig kapaszkodásra és kúszásra szolgál.

Levelek vagy a szár mindkét oldalán (*Vanda sauvis*), vagy tőlevelek alakjában a szár alján található. Ez utóbbi esetben gyakran előfordul, hogy a

Vanda sauvis.

levél alsó része gumószerűen megvastagodik és tápláló anyaggal megtöltve gondoskodik a növényről a szárazság ideje alatt, mint pl. a *Cattleya*-nál.

Az orchideák virágzata füzéres, fürtös, vagy ágasbogas helyzetű. A kinyílt virág hosszú ideig üde marad, kivéve egy pár fajt, hol a virág rövid idő alatt elhervad. Némely faj virágja 30—40, sőt 70—80 napig is friss marad. Természetesen a beporzás után rövid idő alatt bekövetkezik az elhervadás. Néha sok virág nyílik egyszerre, némely fajnál pedig, mint pl. a *Paphupedium*-nál a fürtnek csak egy virágja van nyitva, mely egy hónapig is friss marad és így a növény éveken át egy-egy virágot bocsájt a rovarok rendelkezésére.

Érdekes, hogy a beporzást közvetítő rovarok csalogatására mennyi berendezést találhatunk az egyes fajoknál. A virág szép színezete, mennyisége, illata mind ilyen csalogató eszköz. Igaz ugyan, hogy némely fajnál a virág nem mondható illatosnak, mert szaga a rothadt húsról emlékeztető, mely a nagy legyeket csalogatja, vagy mint az *Orchis coriophora*-nál poloskaszagú. A sarkantyúban található méztartalom, a virágajak cukortartalmú kérge, a *Maxillaria*-fajoknál az imitált porzó, az *Ornithidium*-oknál a virágviaszok mind-mind csalogató eszközök, sőt valószínű, hogy a beporzásnál a madarak is közreműködnek.

Sokszor a nyugtalan ajakszirmok teszik figyelmessé a növényre röpködő rovarokat. Az ajakszirom némelykor oly vékony izülettel van megerősítve, hogy a leggyengébb rázkódtatás, a legkisebb légáramlat is mozgásba hozza. Az ajakszirom igazi önmozgása a *Oterostylidae*-nél fordul elő, hol a reászálló rovar

egy ingermunkát vált ki, melynek eredményeképpen az ajakszirom a bibeoszlophoz (a nyeletlen porzóknak a bibeszállal történt összenövéséből keletkezett húsos oszlop) ütődik és a kis állatot odaszorítja, hogy vagy az érett porzókat ledörzsölje, vagy a testén levő porzókkal a bibe megtermékenyítését véghezvigye.

Nem csoda, hogy Vilmos császár Breslauban, hol az ünnepi asztal orchideákkal volt díszítve, így nyilatkozott: „*Igazán fejedelmi virágok*“ és azóta az orchidea a kedvenc virága.

TÁRSAS ÖSSZEJÖVETELEK.

A magyar entomológiai társaság minden hó első szombatján este 8 órakor szakülést tart a „Mitrovátz“-féle vendéglő (Dohány-utca és Síp-u. sarkán) külön termében társas vacsorával egybekötve, amelyen vendéget szívesen lát a társaság.

A lepkeszék asztaltársasága minden hét péntekén este 8 órakor a Keszei-féle vendéglőben (Rákóczi-út 44. sz.) összejövetelt tart. Vendégeket szívesen látnak.

A Budapesti Aquarium és Terrarium Egyesület február hó 10-étől számított minden második szerdai napon, este 9 órakor az Arany János-utca 6. szám alatti vendéglő külön helyiségében tartja összejöveteleit és ott az ügy iránt érdeklődőket szívesen látja körében, úgyszintén szívesen szolgál minden válasszal és felvilágosítással, írásbelileg, vagy szóbelileg hozzá intézett kérdésekre.

Apró hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal. Állatkert.

Zerge-sutát vagy zergegidát szeretnénk venni.

Uhu. Fejlett uhuk kaphatók az állatkertben. Darabja 50—60 korona.

Törpe papagály. Az állatkertben tenyésztett törpe papagályok párja 8 korona.

Kuvasz, vizsla, foxterrier és agár kölykök olcsón kaphatók az állatkertben.

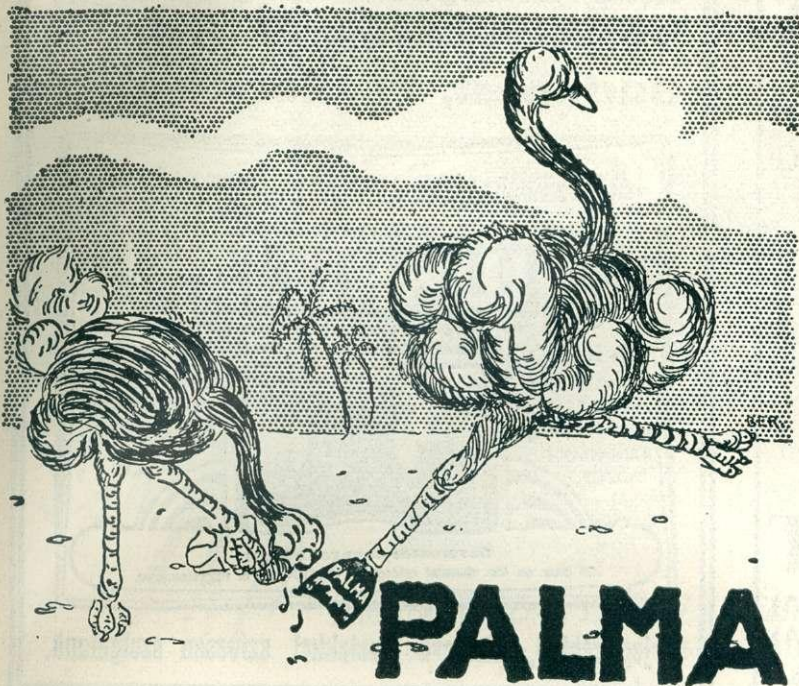
Hörcsög, ürge. Az állatkert igazgatósága köszönettel venné, ha hörcsögöt, ürgét vagy más vadon élő rágcsálót, esetleg mérsékelt díjazás ellenében küldénének élő állapotban.

Állatbőröket és az ethnografiai tárgyakat meg az elefántházi gyűjtemény szobájában. tekintsük

Oroszlánkölyök. Négy hónapos, hím, oroszlánkölyök eladó. Ára 100 korona.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

HIRDETÉSEK

PALMA

AZ ÁLLATKERT ÖSSZESVILLAMOS BERENDEZÉSÉT ÉS A DÍSZVILÁGÍTÁST

HOLITSCHER ZSIGMOND ÉS TÁRSA ELEKTRO- TECHNIKAI VÁLLALAT

Budapest, V., Kálmán-u. 16. sz.,
telefon: 48-37, 145-81, 37-20
készítette

Elvállal mindennemű erős és gyengeáramú villamos berendezés tervezését és kivitelét, minden a szakmába vágó anyag szállítását. Külön osztály pneumatikus csőposták berendezésére. Költségvetés és mérnökünk látogatása kívánatra díjtalan.

ANTAL ÉS HOSZÚ

BUDAPEST, VII. KER.,
RÁKÓCZI-ÚT

18

A FŐVÁROS
LEGSZEBB DIVATÁRÚHÁZA MEGNYÍLT

BLOCH MÓR CÉG

MODERN KÓRHÁZ-,
SZANATÓRIUM- ÉS
SZÁLLODA-BEREN-
DEZÉSI VÁLLALAT

Pehelypaplanok és
paplankülönleges-
ségek és ster. hyg.
ágytoll-gyára

Mintaraktár és közp. iroda:
VII., Rombach-utca 4. I. em.
Telefon 71-25

Gyár: V., Kárpát-utca 7/b.
Telefon 152-44

Ágytollosztály és ágytoll-
sterilizátorok: VII., Károly-
körút 7. sz. Telefon 71-25

A „MARABÚHOZ“

Alapított: 1842.
Szerb kir. udvari szállító
Sürgőnycim: MÓRBLO

